

10. במדבר (פרשת בהעלותך) פרק י פסוק כט - ל

(כט) ויאמר מֹשֶׁה לַחֲבֹב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֲתָן מֹשֶׁה נֹסְעִים
אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֵתוּ אֶתְּנוּ לָכֶם לָכֶה אֲתָנוּ וְהִטְבַּנּוּ
לָךְ כִּי ה' דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל: (ל) ויאמר אליו לא אלקי כי אם
אל ארצי ואל מולדתי אלקי
רש"י

סבור היה שיש לגרים חלק בארץ, עכשיו שראה שאין להם חלק
הניחם והלך לו:

11. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק כז

(כז) וישלח מֹשֶׁה אֶת חֲתָנוּ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל אַרְצוֹ: פ
רמב"ן

והיה זה בשנה השניה בנסעם מהר סיני, כמו שאמר בפרשת
בהעלותך (במדבר י' כט) ויאמר משה לחובב בן רעואל המדיני
חותן משה נוסעים אנחנו, ושם כתוב ויאמר אליו לא אלקי כי אם
אל ארצי ואל מולדתי אלקי, והיא ההליכה הכתובה בכאן וילך לו
אל ארצו:

קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים

12. יונה פרק א פסוק ה

(ה) וַיִּרְאוּ הַמַּלְחִים וַיִּזְעְקוּ אִישׁ אֶל אֶלְהֵיו וַיִּטְלוּ אֶת הַפְּלִים אֲשֶׁר
בְּאֵינָהּ אֶל הַיָּם לְהִקַּל מַעְלֵיהֶם וַיּוֹנֶה יָרֵד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה
וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם ... (יא) ויאמרו אליו מה נעשה לך וישתק הים
מַעְלֵינוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסַעַר: (יב) ויאמר אליהם שאוני והטילני
אל הים וישתק הים מעליכם כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול
הזה עליכם:

13. חדושי הגר"י החדשים סימן כה

יונה (י' יב) שאוני והטילוני אל הים כי יודע אני כי בשלי הסער
הגדול הזה. הנה יונה היה נוסע באניה עם עובדי עבודה זרה
כדכתיב קודם ויזעקו איש אל אלהיו, ואפ"ה לא תלה העונש
בהם אלא תלה הדבר רק בו, ודו"ק.

14. ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק ז

(ז) ויאמר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֵן קָרֵב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חֲטָאתְךָ
וְאֶת עֲלֹתְךָ וְכִפֹּר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת קִרְבַּן הָעָם וְכִפֹּר
בְּעֶדְם כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה':
רש"י

(ז) קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו
משה למה אתה בוש, לכך נבחרת:

15. רמב"ן ויקרא (פרשת שמיני) פרק ט פסוק ז

וטעם דבר זה, כי בעבור שהיה אהרן קדוש ה' ואין בנפשו חטא
זולתי מעשה העגל, היה החטא ההוא קבוע לו במחשבתו...
והיה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעכב בכפרותיו, ולכך
אמר לו הגס דעתך, שלא יהיה שפל רוח כל כך שכבר רצה
אלקים את מעשיו

16. דרושי הצ"ח דרוש לד

ונלע"ד שהיה אהרן בוש לקבל גדולה זו לשמש לפני המקום,
וגם היה ירא שראה כקרני שור, והיה סבור שזה מזכרת עון לו,
ואמר לו משה על הבושה למה אתה בוש, ועל דבר היראה אמר
לו אתה סבור שזה לך מזכרת עון, אדרבה זכרון טוב הוא לך,
כי לכך נבחרת

פרשת יתרו- מיקוד שליטה פנימי לעומת מיקוד שליטה חיצוני

הערות יתרו למשה ותגובות משה

1. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק ו

וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֲתָנְךָ יִתְרוֹ בֶּן אֵלֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וַיִּשְׁנֵי בְנֵיהָ
עֲמֵה:
רש"י

אני חתנך יתרו וגו' - אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך,
ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה:

2. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק ז

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לְקִרְאֵת חֲתָנוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּשְׁקוּ לוֹ וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ
לְשָׁלוֹם וַיִּבְאוּ הָאֱהֳלָה:
רש"י

(ז) ויצא משה - כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה, כיון שיצא
משה יצא אהרן נדב ואביהוא, ומי הוא שראה את אלו יוצאין
ולא יצא:

3. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק יג - יד

(יג) וַיְהִי מִמָּחֳרַת וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לְשַׁפֵּט אֶת הָעָם וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל מֹשֶׁה מִן
הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב: (יד) וַיֵּרָא חֲתָן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה לָעָם
וַיֹּאמֶר מַה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם מִדּוֹעַ אַתָּה וַיֹּשֶׁב לַבְּדָךְ
וְכָל הָעָם נָצַב עֲלֶיךָ מִן בֹּקֶר עַד עֶרֶב:
רש"י

וישב משה וגו' ויעמד העם - יושב כמלך וכולן עומדים, והוקשה
הדבר ליתרו שהיה מזלזל בכבודן של ישראל והוכיחו על כך...

4. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק טו

(טו) ויאמר מֹשֶׁה לְחֲתָנוּ כִּי יָבֵא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֲלַיְכֶם:

5. של"ה פרשת יתרו דרך חיים תוכחת מוסר

יתרו שמתחילה היה סבור שהוא יושב כך כמלך בעבור שררה,
כי לא ידע כי בא העם לשפוט, הוקשה הדבר בעיניו. השיב לו
משה רבינו ע"ה, חס ושלום שאני עושה כן לכבוד עצמי רק
לכבוד שמים, כי בא אלי העם לדרוש אלקים ולשפוט בין איש
לרעהו, ואני מחויב לישוב והם לעמוד, והכל לכבוד שמו יתברך.

6. תלמוד בבלי מסכת שבועות דף ל עמוד ב

אמר רב הונא: מחלוקת - בשעת משא ומתן, אבל בשעת גמר
דין - דברי הכל דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה, דכתיב: וישב
משה לשפוט את העם ויעמוד העם.

7. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק יז - יט

(יז) וַיֹּאמֶר חֲתָן מֹשֶׁה אֵלָיו לֹא טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה: (יח)
נָבַל תִּבְלַל גַּם אַתָּה גַּם הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ כִּי כָבֵד מִמֶּךָ הַדָּבָר
לֹא תוּכַל עֲשׂוֹהוּ לַבְּדָךְ: (יט) עֲתָה שָׁמַע בְּקִלִּי אִיעֲצֶךָ וַיְהִי אֲלַקִּים
עִמָּךְ הֲיִה אַתָּה לָעָם מוֹל הָאֲלַקִּים וְהִבֵּאת אַתָּה אֶת הַדְּבָרִים אֶל
הָאֲלַקִּים: (כד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוּ וַיַּעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמַר:

8. מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא (דעמלק) [דוישמע] פרשה ב

ר' אלעזר המודעי אומר, וישמע משה לקול חותנו, ודאי ויעש
כל אשר אמר לו אלקים.

9. דברים (פרשת דברים) פרק א פסוק טו - טז

(טו) וְאָקַח אֶת רֵאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וַיְדַעִים וְאֶתְּנוּ אוֹתָם
רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם שְׂרֵי אֲלָפִים וְשְׂרֵי מֵאוֹת וְשְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי
עֶשְׂרֵת וְשְׂטָרִים לְשִׁבְטֵיכֶם:
רמב"ן

בידוע שזה הענין עצת יתרו ... ולא הזכיר משה עצתו בכאן,
ולא אמר דבר בשם יתרו אשר אמר. ... ויתכן שהטעם, מפני
שנמלך בשכינה ועל פי הגבורה נעשה הענין ההוא:

והמצוה הרס"ו היא שהזהירונו מהשים מחשבתנו לחמוד מה שיש לאחינו ולהתאוות בו שזה יהיה מביא לעשות תחבולה לקנותו וזהו לשון האזהרה שבאה בזה הענין אמר (ואתחנן) לא תתאוה בית רעך. ואין השני לאוין אלו בענין אחד אבל הלאו הראשון והוא לא תחמוד מזהיר שלא לקנות מה שיש לזולתנו והלאו השני מזהיר אפילו להתאוות בלבנו לבד

25. דעת חכמה ומוסר חלק ב מאמר נח

ה"אנשים רבים" מתמיהים איך יתכן לאו של לא תחמוד, והאבן עזרא מתמיהה איך יתכן "תחמוד", מרחק כ"כ גדול הוא בין המצבים, אל לדמות ששאלה ותשובה יש כאן! מי ששואל "איך יתכן לא תחמוד", אין לו ישוב בשום אופן, ואמנם עושה הוא מה שלבו חפץ, עד ש"בעולם" אין מבינים כלל, איך יכולים לילך נגד טבעים, והרי ישנם מדינות שהנהיגו בחייהם חוקים למילוי - רצונות וטבעים, משום שאין מובן להם אחרת, והאבן עזרא ז"ל, הוא מתמיהה להיפוך, איך יתכן "תחמוד", שאצלו ז"ל הי' ענין "תחמוד" בציור כמו לקפוץ אל השמים, שאין מי שיחלום מה טוב הי' לו הי' משכנו בגלגל אחר, וכיוצא בזה, אין כאן אלא חילוק מצבים, מצבו של האבן עזרא ז"ל הי', שאצלו הי' "לא תחמוד" בבחינת הכרח, לחמוד דבר שאינו שלו הי' אצלו כמו "לעוף השמים", וכמו שהוא מבאר שאי אפשר כלל לקחת דבר שאינו שלו, וע"כ ישמח בחלקו, ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, ולא הי' מוקשה לו לגמרי איך הוא לא תחמוד, אדרבא הי' לו זה בחינת הכרח, ויש מצב של ה"אנשים רבים" המתמיהים על לא תחמוד איך זה אפשר שלא לחמוד, ולהם לא יתיישב בתירוץ של האבן עזרא ז"ל, מצבם אינו מצב של מוכרח, אלא ההיפוך, ובמצבם הם אינם מבינים את הלא תחמוד.

26. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ז עמוד א

מתני'. בית שמאי אומרים: לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה, שנאמר: כי מצא בה ערות דבר; ובית הלל אומרים: אפילו הקדיחה תבשילו, שנאמר: כי מצא בה ערות דבר; ר' עקיבא אומר: אפי' מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר: והיה אם לא תמצא חן בעיניו.

27. שו"ת משנה הלכות חלק יב סימן שנט

בדבר אשר אמרו ז"ל שלהי מסכת גיטין (צ"ע"ב) דהתירו לגרש אדם את אשתו אפילו מצא אחרת נאה הימנה או הקדיחה את תבשילו וכיוצא בו הוא לכאורה דבר פלא דבשביל דבר קטן כזה יהא מותר לו לגרש את אשתו אשת בריתו ומה לה להענייה שהקב"ה בראה אינה נאה כהשני'.

דע דמה שאמרו ז"ל נאה הימנה לאו דוקא שהשניה באמת יותר יפה במראה מהראשונה אלא לו היא נראית נאה מהראשונה ולכן לא אמר אפילו מצא אחרת נאה ביותר אלא הימנה והא ראייה שהרי כשנשאה בתחלה היתה נאה בעיניו והוא ע"ד שאמרו בפ' כי תצא וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה ודרשו ז"ל אפילו כעורה אלא לו היא נאה הכ"כ כן הוא וזה פשוט.

ומה שקשה ליה דכי בשביל זה התירו לו לגרש נראה לפענ"ד דבאמת היא לטובת שניהם כי בעת שהבעל נותן עיניו באחרת ממילא גם לה אין צורך בו וכבר אמר המלך החכם בקהלת ט' ט' ראה חיים עם האשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך כי הוא חלקך בחיים ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש ע"כ. ואמר כי הוא חלקך לפי מה שאמרו ז"ל (אבות ד' א' אדר"נ כ"ג) איזהו עשיר השמח בחלקו וצריך שיהא שמח בחלקו וכיון שאין הוא שמח בחלקו אלא מצא אחרת נאה הימנה מוטב לו לגרשה וטוב לשניהם.

17. שמואל א פרק יג פסוק ח - יא

(ח) ויחל ויחל שבעת ימים למועד אשר שמואל ולא בא שמואל הגלגל ויפץ העם מעליו: (ט) ויאמר שאול הגשו אלי העלה והשלימים ועל העלה: (י) ויהי ככלתו להעלות העלה והנה שמואל בא ויצא שאול לקראתו לברכו: (יא) ויאמר שמואל מה עשית ויאמר שאול כי ראיתי כי נפץ העם מעלי ואתה לא באת למועד הימים ופלטתים נאספים מכמש...: (יג) ויאמר שמואל אל שאול נספלת לא שמרת את מצות ה' אלקיך אשר צוהך כי עתה הכין ה' את ממלכתך אל ישראל עד עולם: (יד) ועתה ממלכתך לא תקום בקש ה' לו איש כלבבו ויצוהו ה' לקגיד על עמו כי לא שמרת את אשר צוהך ה': פ

מלבי"ם

ויפץ העם מעליו, והתירא כי יותר לבדו:

בעל מיקוד שליטה פנימי שמח בתוכחה ולא דוחה אותה

18. בראשית (פרשת בראשית) פרק ד פסוק כה

וידע אדם עוד את אשתו ותלד בן ותקרא את שמו שת כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין:

רש"י

(כה) וידע אדם וגו' - בא לו למך אצל אדם הראשון וקבל על נשיו (שהיו פורשות ממנו מתשמיש לפי שהרג את קין ואת תובל קין בנו, שהיה למך סומא ותובל קין מושכו, וראה את קין ונדמה לו כחיה ואמר לאביו למשך בקשת, והרגו. וכיון שידע שהוא קין וקנו, הכה כף אל כף וספק את בנו ביניהם והרגו, והיו נשיו פורשות ממנו והוא מפייוסן), אמר להן וכי עליכם לדקדק על גזירתו של מקום, אתם עשו מצותכם והוא יעשה את שלו. אמרו לו קשוט עצמך תחלה, והלא פרשת מאשתך זה מאה ושלישים שנה משנקנסה מיתה על ידך, מיד וידע אדם עוד וגו'.

19. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז עמוד ב

א"ר טרפון: תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך.

20. כוכבי אור מאמר טז

לכן נראה דהענין הוא כך, כי בודאי המוכיח צריך לקשט מעשיו תחילה ... אולם בכ"ז אם עכ"פ הוא דובר אמת, וכבר אמרו (רמב"ם בהקדמה למס' אבות) "קבל האמת ממי שאמרו", ואם המוכיח אומר לו, טול קיסם מבין עיניך, והשומע משיב לו, טול קורה כו', זה חסרון במקבל, שמואס תוכחות. זהו שאמר ר"ט תמה אני אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה כו' אומר לו טול קורה, כי החסרון הוא בבני הדור לחפש ולבקר אחרי מעשה המוכיח, ובדור יראי ד' יקבלו תוכחה מפי כל אדם.

21. שבת מוסר פרק מ

רבי אליהו ב"ר אברהם שלמה הכהן האתמרי נולד באיזמיר שבטורקיה סביב שנת ת"ל (1670).

בענין לקנות אדם לו חבר לכל דבר אל תרפו ידיכם מלבקש ריעים ואוהבים אנשי חיל ויראי אלהים ואל תאבדום כי טובים השנים כי אי אפשר בלא חבר ואוהב שיתקן לו ענינו בעצתו שאפילו המשכיל שבמשכילים צריך לעצות זולתו. ודרך צחות אני אומר כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו.

באור איסור 'לא תחמוד'

22. שמות (פרשת יתרו) פרק כ פסוק יד

(יד) לא תחמד בית רעך ס לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך: פ

23. אבן עזרא שמות (פרשת יתרו) פרק כ פסוק יד

(יד) לא תחמוד אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה, איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו. ועתה אתן לך משל. דע, כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה, לא יחמוד אותה בלבו שישכב עמה, כי ידע כי זה לא יתכן. ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים, שיתאוה שיהיה לו כנפים לעוף השמים, ולא יתכן להיות, כאשר אין אדם מתאוה לשכב עם אמו, אעפ"י שהיא יפה, כי הרגילהו מנעוריו לדעת שהיא אסורה לו. ככה כל משכיל צריך שידע, כי אשה יפה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו, רק כאשר חלק לו ה'.

כפיית התורה – גילוי המיקוד הפנימי

28. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א

ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם.

29. רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה כ

מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר

30. עין איה שבת פרק ט פיסקה טז.

החופש הרצוני הוא תוכן מיוחד לשכלל על ידו את הכישרון המוסרי אשר לאדם, ומפני כך יש לו שליטה מיוחדת בגבולו וחוגו. אבל עצמיות הרצון בעצמו הוא התוכן המהותי של האדם, ועליו ביסודו לא שייך לומר שום תואר של חופש. אין אנו בני חורין לרצות או לא לרצות. הרצון הוא עצם החיים, והחיים הינם מצויים בנו שלא בבחירתנו. אנו שולטים רק על הטיית הרצון לאחד מן הצדדים, לימין או לשמאל, כאן יש יד הבחירה. ואם התורה היתה רק מתפשטת על התוכן המוסרי של האדם, היה הדבר ראוי שתינתן בבחירה חופשית גמורה, אבל באמת התורה היא הבעתה של העצמיות המהותית של האדם, כפי מה שהיא. העברת התורה היא התנכרותו של האדם, שמתנכר מעצמו, ומשנה את טבעו... **אם אתם מקבלים את התורה מוטב**, הרי אתם מגלים את מציאותכם העצמית כמו שהיא, באמיתת הווייתכם, **ואם לאו שם תהא קבורתכם**, וכל המציאות כולה מתקוממת לנגדכם כאשר אתם מתקוממים מול עצמיותכם.

סיכום קצר:

יתרו מגיע למדבר ונפגש עם משה. במפגש יתרו מבקר את משה. פעמים הביקורת סמויה ופעמים גלויה. הביקורת מתבררת כחוסר הבנה של המציאות וגם העצה שכביכול משה מקבל, בפועל הדברים נעשים על פי ציווי ה' ולא מחמת דבריו של יתרו. התוצאה הסופית מהמפגש שיתרו חוזר לביתו במדין ולא ממשיך עם ישראל.

ביקורת חיצונית נובעת ממיקוד שליטה חיצוני. במיקוד שליטה חיצוני אדם לא תובע מעצמו שינוי אלא מהסביבה לעומת מיקוד שליטה פנימי בו האדם משכלל ומשפר את אישיותו. אדם בעל מיקוד שליטה פנימי לא יתלה את חוסר ההצלחה בסביבתו אלא בעצמו, כך מצינו אצל אהרון הכהן וינה הנביא לעומת שאול שתלה את החטאים בעם. בעל מיקוד שליטה פנימי ישמע ביקורת ויקבל אותה לעומת בעל מיקוד שליטה חיצוני שלא רק שלא יקבל את הביקורת אלא גם יקפיד על המבקר.

אדם בעל מיקוד שליטה פנימי לא יבין איך אפשר להיכשל באיסור לא תחמוד לעומת בעל מיקוד שליטה חיצוני שבנקל ירצה דברים ששייכים לאחר.

את התורה קיבלנו בכפייה משום שהתורה היא מהות החיים, אם אדם כביכול לא רוצה את התורה הרי שהוא מתרחק ממהותו. בעל מיקוד שליטה פנימי ירגיש חיבור עמוק לתורה.

